

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/wydawnictwo/e-booki/216935,Szmalcowka-Historia-niemieckiego-obozu-w-Toruniu-1940-1943-na-tle-ideologii-nazis.html>
27.02.2026, 14:09

„Szmalcówka”. Historia niemieckiego obozu w Toruniu (1940–1943) na tle ideologii nazistowskiej

Autor:

Ceran Tomasz Sylwiusz

Do pobrania:

[Tomasz Sylwiusz Ceran, „Szmalcówka”. Historia niemieckiego obozu w Toruniu \(1940–1943\) na tle ideologii nazistowskiej \(pdf, 4.1 MB\)](#)

Opis

Publikacja jest poświęcona historii niemieckiego centralnego obozu przesiedleńczego w Toruniu (Umwandererzentrallager Thorn, UWZ Thorn), który funkcjonował w latach 1940-1943. Dzieje tego nazistowskiego obozu to tylko mały fragment niemieckiej polityki okupacyjnej na obszarze II Rzeczypospolitej Polskiej, niemniej jednak warty uwagi. W dziejach Torunia „Szmalcówka” (potoczna nazwa obozu od miejsca jego urządzenia w byłej fabryce smalcu i olejów) jest symbolem eksterminacji pośredniej ludności polskiej, zwłaszcza dzieci. Jednak nawet osobom zawodowo zajmującym się dziejami II wojny światowej słowo „Szmalcówka” kojarzy się raczej ze szmalcownikami niż z niemieckim obozem przesiedleńczym i „pracy wychowawczej” w Toruniu.

Publikacja autorstwa dr. Tomasza Cerana jest pierwszą, naukową próbą kompleksowego opisu historii UWZ Thorn, który był jednym z wielu trybików w hitlerowskim mechanizmie zniewalania i mordowania podbitych narodów (jednym z około 5 tys. różnego rodzaju obozów, które Niemcy zbudowali na terenach okupowanej Polski). Autor opisał historię UWZ Thorn (jego powstanie, organizację, plan, kadrę obozową, warunki życia w obozie, pracę więźniów itp.), jednocześnie szerzej nakreślając tło nazistowskiej ideologii, która stanowiła „paliwo” dla poczynań hitlerowców względem podbitej ludności.

Podstawą źródłową dla publikacji były w pierwszej kolejności materiały zgromadzone podczas śledztwa prowadzonego przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Bydgoszczy (Delegatura w Toruniu), które zostało wszczęte w 1968 r. i zawieszone w 1976 r., a następnie podjęte już przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku w 2005 r. i ostatecznie umorzone w lipcu 2010 r. Autor sięgnął także m.in. do materiałów zgromadzonych w Archiwach Państwowych w Bydgoszczy i Toruniu, Archiwum Muzeum Stutthof w Sztutowie oraz Archiwum IPN w Bydgoszczy oraz Gdańsku.

Publikacja jest 14 tomem wydanym w ramach oddziałowej serii wydawniczej gdańskiego oddziału IPN.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Powiązane wiadomości

Trzeba dostrzegać cały las, nie tylko najwyższe drzewa

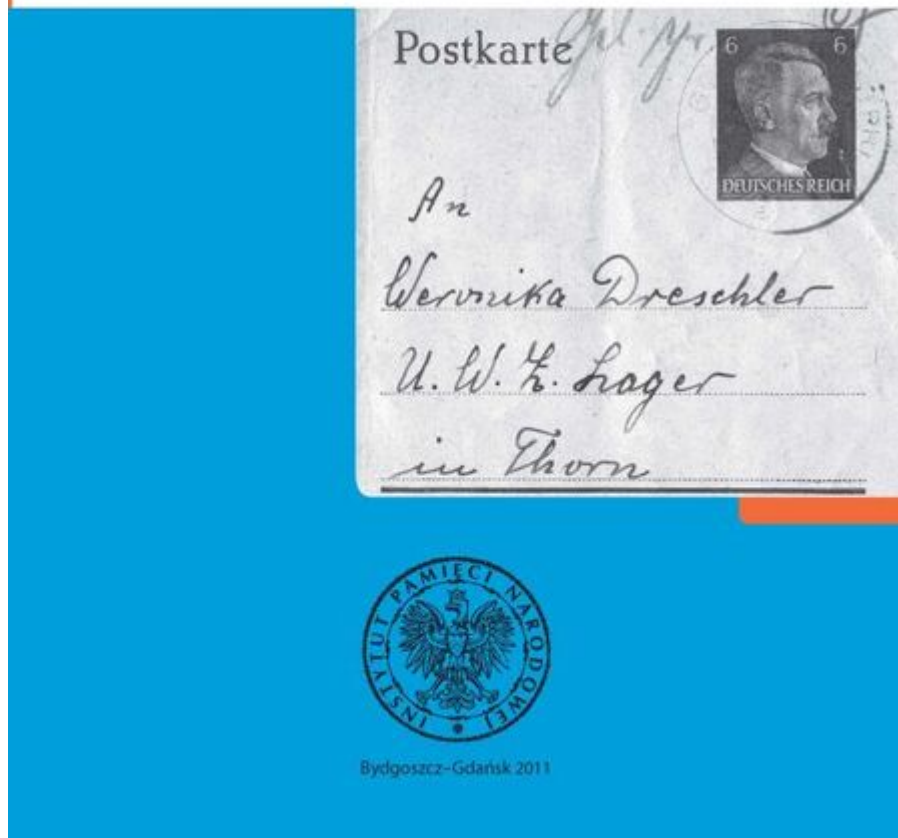
[Zobacz inne publikacje](#)

[wstecz](#)

„SZMALCÓWKA”

HISTORIA NIEMIECKIEGO OBOZU W TORUNIU (1940–1943)
NA TLE IDEOLOGII NAZISTOWSKIEJ

TOMASZ SYLWIUSZ CERAN

„Szmalcówka”. Historia niemieckiego obozu w Toruniu (1940–1943) na tle ideologii nazistowskiej

POLSKA

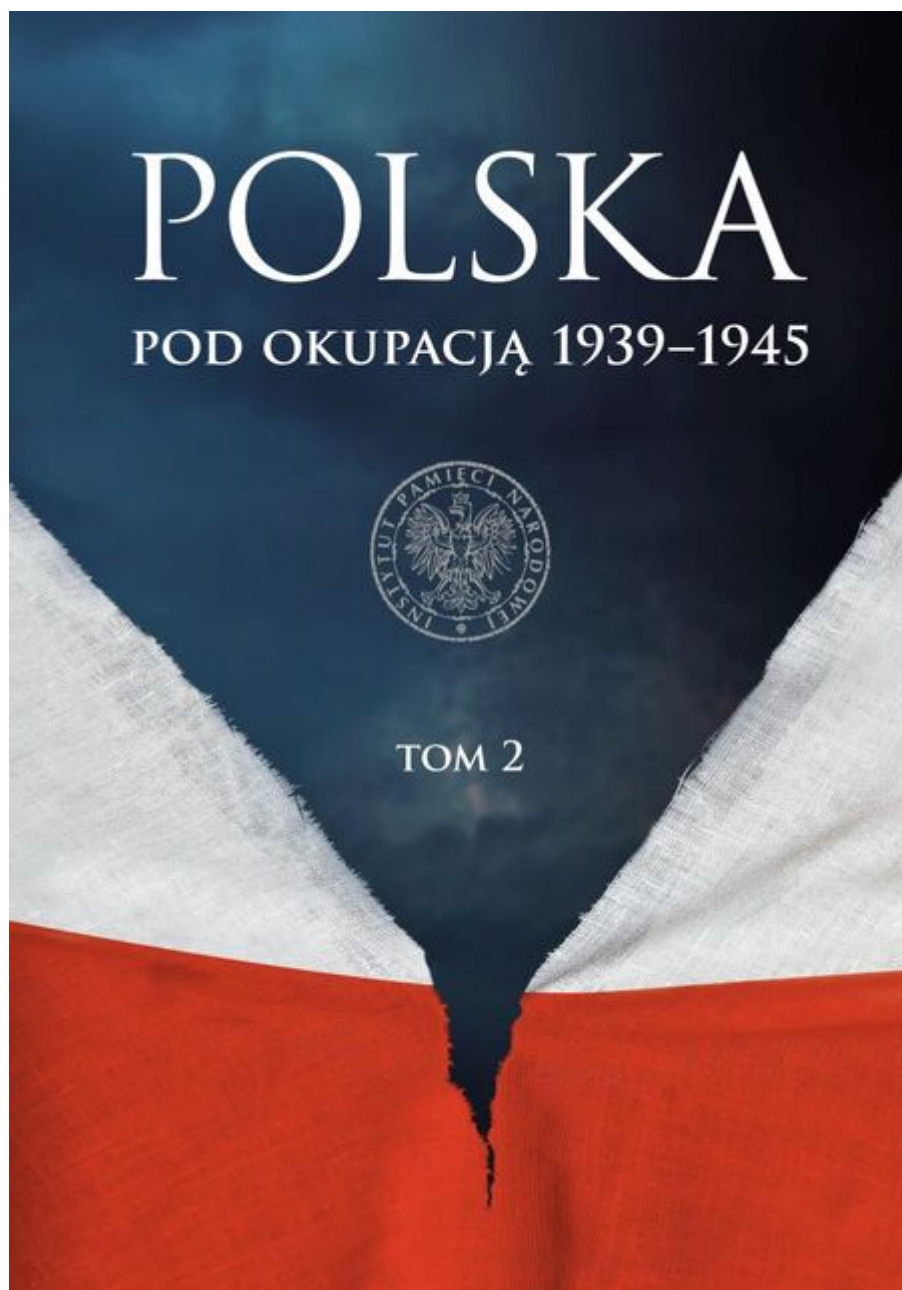
POD OKUPACJĄ 1939–1945

TOM 1

e-Book

Polska pod okupacją 1939-1945, t. 1

e-Book

Polska pod okupacją 1939-1945, tom 2

[dalej](#)